

УДК 339.5

СУЧАСНИЙ СТАН ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Гарасим І.В., Мельник Б.Л., Белей С.І.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2018-12-64-136>

Зовнішньоекономічна діяльність є однією з найважливіших сфер економічної діяльності країни, особливо у сучасних умовах тотальної глобалізації усіх світових процесів, тому підвищення стабільності зовнішньоекономічних зв'язків є надважливим завданням для кожної держави. В статті проаналізовано динаміку експорту та імпорту України. З метою оцінки стану та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснено аналіз динаміки торговельного сальдо. Представлено висновки щодо стану зовнішньоекономічної діяльності та виокремлено його перспективні тренди. Зазначено, що стан зовнішньоекономічної діяльності в Україні залишається несприятливим для економіки, оскільки зберігається від'ємний результат за зовнішньоторговельними операціями та вхідними і вихідними грошовими потоками.

Ключові слова: фінансове регулювання, зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, торговельне сальдо.

Постановка проблеми. Під зовнішньоекономічною діяльністю розуміють сукупність методів і форм торгово-економічного, науково-технічного співробітництва, а також кредитних та валютно-фінансових відносин даної країни з іноземними державами з метою ефективного використання переваг міжнародного поділу праці [5].

Однією із найбільш вагомих причин погіршення макроекономічного становища України є скорочення експорту та зростання імпорту, що супроводжується знеціненням національної грошової одиниці та зниженням конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Погіршення стану соціальної сфери тільки поглиблює існуючі проблеми.

Таким чином, враховуючи не однозначні результати зовнішньоекономічної діяльності в Україні виникає доцільність проведення їх детального аналізу та формулювання відповідних висновків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці зовнішньоекономічної діяльності присвячена велика кількість публікацій і досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців. Представниками вітчизняної науки в цьому напрямку є О.І. Амоша, Б.В. Буркинський, М.П. Бутко, В.М. Геєць, О.І. Гребельник, Б.М. Данилишин, М.І. Дідківський, М.І. Долішній, В.І. Захарченко, В.В. Козик, Ю.В. Макогон, Н.А. Микула, Т.В. Пепа, С.В. Савельєв, Л.Г. Чернюк, С.М. Шкарлет, які у своїх наукових працях розглянули основні проблеми, фактори і стратегії розвитку експортного потенціалу, питання зовнішньоекономічної діяльності держави в цілому та окремих підприємств. Найбільш яскравими представниками зарубіжної науки, які досліджували зовнішньоекономічну діяльність, є Н.Ф. Гофман, М. Портер, Е.Ф. Прокушев, Д. Рікардо, А. Сміт та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість публікацій по даній проблемі експортно-імпорту відносини не мають постійного характеру, тому потрібен постійний моніторинг та аналіз зовнішньоекономічної діяльності.

Формулювання цілей статті. Метою статті є провести аналіз стану зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах зовнішньоекономічна торгівля відіграє важливу роль у розвитку економіки держави. За допомогою неї країни можуть роз-

ширювати свої можливості виробництва та споживання, отримувати продукти, які необхідні споживачам, а також реалізовувати надлишок, який не був спожитий внутрішнім ринком [6]. Для бізнесу найголовнішою перевагою зовнішньоекономічної торгівлі є те, що саме на зовнішньому ринку реалізується додана вартість, яка вміщена у товарах, що орієнтовані на експорт [7].

Експорт та імпорт є складовими зовнішньоекономічної торгівлі. На думку Ю.Г. Козака, під експортом розуміють товари та послуги, які виробляють в одній країні, а реалізуються поза її межами. Зазвичай до експортних товарів відносять ті товари, внутрішні ціни яких нижчі, ніж ціни на світовому ринку. Під імпортом він розуміє товари та послуги, які вироблені поза межами даної країни, але ввезені і споживаються в ній [6].

Для більш детальної оцінки стану та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності в Україні необхідним є аналіз динаміки торговельного сальдо та платіжного балансу протягом досліджуваного періоду. Так, на рис. 1 представлено динаміку торговельного сальдо за період з 2012 по 2017 рр., млрд. дол. США.

На даному рисунку можна побачити позитивну динаміку торговельне сальдо протягом 2012-2015 рр., проте за останні роки цей показник скорочується. У 2015 р. вперше протягом досліджуваного періоду спостерігалось додатне значення показника. Скорочення торговельного сальдо зумовлене зменшенням їх експорту, що в умовах зростаючої економіки свідчить про збільшення споживання на внутрішньому ринку. Найбільша різниця торговельного сальдо спостерігалось у 2012 р., протягом якого імпорт перевищував експорт на 15,9 млрд. дол. США, що становить 21% ВВП у 2012 р. і більше половини Державного бюджету.

Зовнішня торгівля відіграє важливу роль в економіці України. На основі даних Державного комітету статистики України за 2012-2017 років (рис. 2): найбільший обсяг товарного експорту спостерігається у 2012 році і складає 68,8 млрд. дол. США, а найменший обсяг товарного експорту спостерігається у 2016 році і складає 36,4 млрд. дол. США. Аналізуючи даний період можна спостерігати негативну динаміку протягом 2012-2016 років, де було скорочення надходжень від експорту товарів. Не дивлячись на загальну тенденцію, у 2017 році

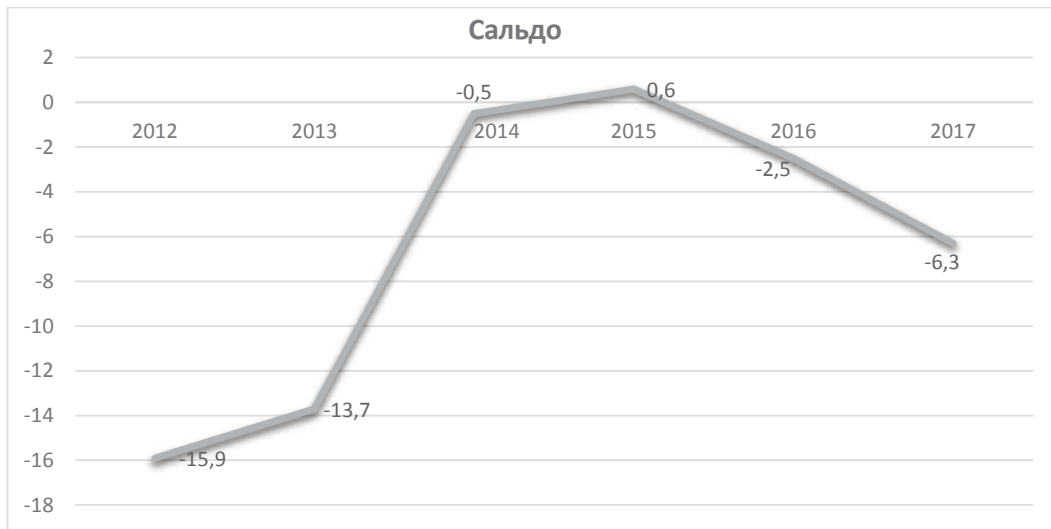

Рис. 1. Динаміка торговельного сальдо для України за період 2012 по 2017 рр.

Джерело: розроблено автором за [1]

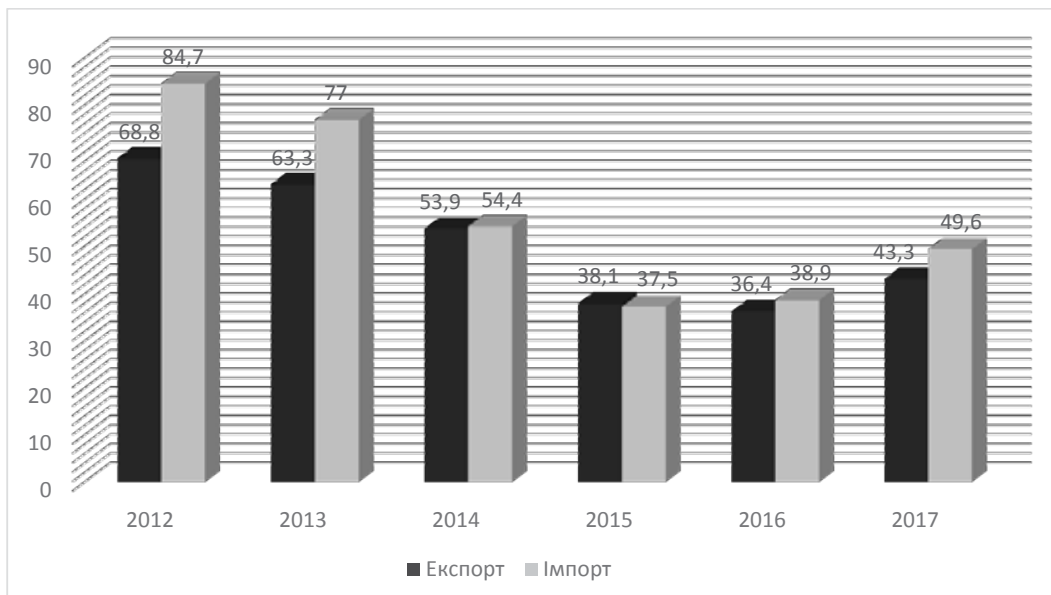

Рис. 2. Динаміка змін експорту та імпорту товарів та послуг України за 2012-2017 рр.

Джерело: розроблено автором за [1]

спостерігалось зростання експорту. За 2017 рік загальний експорт продукції склав 43,3 млрд дол. США, що на 19% більше ніж за 2016 рік.

Імпорт після кризових 2012-2013 років також демонстрував спад. Проте починаючи з 2016 року спостерігається нарощення імпорتنих закупок Україною. Найбільший обсяг товарного імпорту спостерігається у 2012 році і складає 84,7 млрд дол. США, а найменший – у 2015 році 37,5 млрд дол. США [1].

Починаючи з 2012 року частка імпорту в загальному обсязі експортно-імпорتنих операцій товарами переважає над обсягом експорту, крім 2015 року де частка імпорту становить 49,60%. Найбільша частка експорту в загальному обсязі спостерігається у 2015 році і становить 50,40%. Найбільша частка імпорту спостерігається у 2017 році і становить 53,38% від загального обсягу (табл. 1).

Таблиця 1

Структурні зміни товарного експорту та імпорту за 2012-2017 роки, %

Показники	Роки						Відхилення 2017-2016
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Експорт	44,82%	45,13%	49,76%	50,40%	48,09%	46,62%	-1,47
Імпорт	55,18%	54,87%	50,24%	49,60%	51,91%	53,38%	+1,47
Перевищення	-10,3%	-9,74%	-0,48%	+0,8%	-3,82%	-6,76%	-2,94

Джерело: розроблено автором за [1]

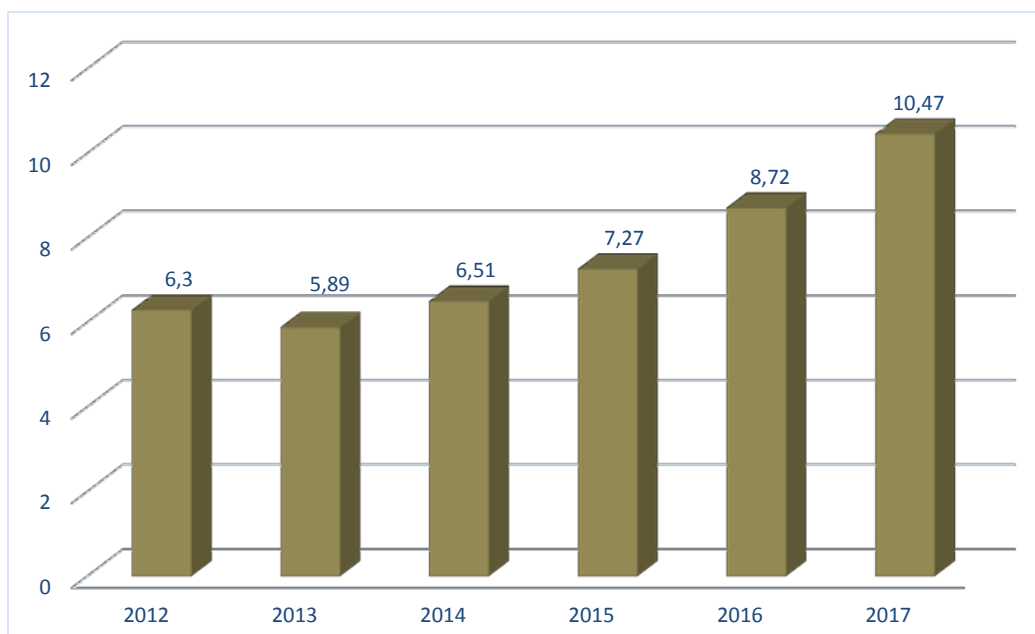

Рис. 3. Динаміка частки експорту послуг високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту за 2012-2017 рр., у % до загального обсягу експорту послуг

Джерело: розроблено автором за джерелом [2]

Важливим етапом на шляху розвитку України було введення преференцій для національних виробників на експорт деяких груп товарів до країн ЄС. Проте, судячи із динаміки зовнішньоекономічних операцій за останні три роки, це практично не вплинуло на стан зовнішньої торгівлі. Головними статтями вітчизняного експорту залишаються сировинні товари, сільськогосподарська продукція та деякі види послуг, зокрема, у сфері високих технологій.

За даними світового банку [2], частка експорту високотехнологічної продукції з України у загальному обсязі експорту складає 7-8% протягом останніх трьох років. Починаючи з 2012 р. цей показник зріс, загальна динаміка представлена на рис. 3.

Починаючи з 2012 р., обсяг експорту послуг у сфері «High Tech» помітно зростають відносно загального експорту послуг з України. Слід відмітити позитивну динаміку з 2012 р., яка з 6,3 збільшилась до 10,47 у 2017 р. Така динаміка зумовлена тим, що ця галузь зберегла «свої позиції» у той час як інші втратили ринки через підвищення макроекономічної нестабільності та уповільнення глобальних темпів економічного розвитку. В умовах високого рівня невизначеності, який харак-

терний для сучасної світової фінансової системи та її високий рівень концентрації заохочує бізнес інвестувати у розробку інноваційних систем, що дозволяє підвищити конкурентоспроможність їхньої підприємницької діяльності та отримати тимчасові переваги на ринку.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, зовнішньоекономічна діяльність в Україні залишається несприятливою для економіки, оскільки зберігається від'ємний результат за зовнішньо-торговельними операціями та вхідними і вихідними грошовими потоками. Частка послуг та високотехнологічної продукції у загальному обсязі експорту з України зростає. Протягом останніх трьох років зростання внутрішнього виробництва практично не вплинуло на динаміку експорту, що свідчить про зростання споживання на внутрішніх ринках. Зростання ВВП завжди супроводжується зростанням імпорту, що свідчить про високий рівень залежності вітчизняної економіки від імпортних комплектуючих, ресурсів та послуг. Висновки дають підстави вважати, що українська економіка знаходиться на початковій стадії зростання у її економічному циклі.

Список літератури:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Світовий банк. Україна. Банк даних [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://api.worldbank.org/v2/uk/country/UKR?downloadformat=excel>.
3. Fitch улучшило прогноз роста экономики Украины на 2018 год / Інформаційне агенство «Уніан». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.net/finance/2214614-fitch-uluchshilo-prognoz-rosta-ekonomiki-ukrainyi-na-2018-god.html>.
4. Рост ВВП Украины в 2018 году – Moody's улучшило прогноз / Інформаційний портал телеканалу «Факти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://fakty.ictv.ua/ru/ukraine/ekonomika/20171212-zrostannya-vvp-ukrainy-u-2018-rotsi-moody-s-pokrashhylo-prognoz>.
5. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка / Ю.Г. Козак. – Київ, 2014. – 367 с.
6. Козак Ю.Г. Міжнародна торгівля / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, Н.В. Притула. – Київ-Катовіце-Краков: Центр учбової літератури, 2015. – 272 с.

7. Василенко Ю. Експортна діяльність України / Ю. Василенко // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 17-20.
8. Гальчинський А.С., Геєць В.М., Кінах А.К. Інноваційна стратегія українських реформ. Київ: Знання України, 2002. 309 с.
9. Меламед М. Валовий внутрішній продукт України та його податковий потенціал. Вісник НБУ. 2005. Трав. С. 54-58.
10. Новицький В. Міжнародна економічна діяльність України: підручник. – Київ: КНЕУ, 2003. 560 с.

Гарасим І.В., Мельник Б.Л., Белей С.И.

Черновицький національний університет імені Юрія Федьковича

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УКРАИНЫ

Аннотация

Внешнеэкономическая деятельность является одной из важнейших сфер экономической деятельности страны, особенно в современных условиях тотальной глобализации всех мировых процессов, поэтому повышение стабильности внешнеэкономических связей является важнейшим заданием для каждого государства. В статье проанализирована динамика экспорта и импорта Украины. С целью оценки состояния и перспектив развития внешнеэкономической деятельности в Украине осуществлен анализ динамики торгового сальдо. Представлены выводы о состоянии внешнеэкономической деятельности и выделены его перспективные тренды. Отмечено, что состояние внешнеэкономической деятельности в Украине остается неблагоприятным для экономики, поскольку сохраняется отрицательный результат по внешнеторговым операциям и входными и выходными денежными потоками.

Ключевые слова: фискальное регулирование, внешнеэкономическая деятельность, экспорт, импорт, торговое сальдо.

Garasim I.V., Melnik B.L., Bely S.I.

Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovich

THE MODERN STATUS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF UKRAINE

Summary

Foreign economic activity is one of the most important spheres of economic activity of the country, especially in the current conditions of the total globalization of all world processes, therefore increasing the stability of foreign economic relations is an overriding task for each state. The article analyzes the dynamics of export and import of Ukraine. In order to assess the state and prospects of foreign economic activity in Ukraine, the analysis of trade surplus dynamics was carried out. The conclusions about the state of foreign economic activity are presented and its perspective trends are outlined. It is noted that the state of foreign economic activity in Ukraine remains unfavorable for the economy, as the negative result for foreign trade operations and incoming and outgoing cash flows is maintained.

Keywords: fiscal regulation, foreign economic activity, export, imports, trade surplus.